

Plenum

Onsdag 15.2.2023 kl. 14.00—15.51

5. Talmanskonferensens förslag till ändring av riksdagens arbetsordning och 8 § i valstadgan för riksdagen

Talmanskonferensens förslag TKF 2/2022 rd
Utskottets betänkande GrUB 8/2022 rd

Första behandlingen

Andre vice talman Juho Eerola: Ärende 5 på dagordningen presenteras för första behandling. Till grund för behandlingen ligger grundlagsutskottets betänkande GrUB 8/2022 rd. Nu ska riksdagen besluta om innehållet i beslutsförslaget. — Utskottets ordförande, leddamot Ojala-Niemelä, varsågod.

Debatt

15.05 Johanna Ojala-Niemelä sd (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan mietintö koskee ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön muuttamisesta. Valiokunta ehdottaa, että puhemiesneuvoston ehdotukseen sisältyvät ehdotukset hyväksytään muuttamattomina. Eduskunnan työjärjestykseen ehdotetaan puhemiesneuvoston ehdotuksesta useita muutoksia. Merkittävimmät ehdotukset koskevat työjärjestyksen sääntelyä asian pöydällepanosta, valtakirjojen tarkastamisesta, mahdollisuudesta sallia keskustelu pääministerin vaalin yhteydessä, eduskunta-aloitteen tekemisestä, äänestystavasta ja edustajantoimen hoitamisen keskeytymisestä. Lisäksi työjärjestykseen ehdotetaan otettavaksi uudet säännökset puhemiesneuvoston ja kansliatoimikunnan etäkokouksista. Puhemiesneuvosto ehdottaa myös eduskunnan vaalisäännön sääntelyä ehdokaslistojen jättämisestä muutettavaksi nykyistä joustavammaksi.

Perustuslakivaliokunta tarkastelee mietinnössään erityisesti ensinnäkin valtakirjojen tarkastamista koskevaa sääntelyä. Työjärjestyksen 2 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että edustajien valtakirjat tarkastaa vastaisuudessa eduskunnan pääsihteeri. Nykyisen sääntelyn mukaan valtakirjat tarkastaa valtioneuvoston oikeuskansleri. Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä hyvin perusteltuna. Eduskunnan asemaan ylimpänä valtioelimenä ei valiokunnan mielestä sovi hyvin yhteen menettely, jossa kansanedustajien valtakirjojen tarkastus on osoitettu eduskunnan ulkopuolisen tahon, nykyisin valtioneuvoston yhteydessä toimivan oikeuskanslerin, tehtäväksi. Ei ole myöskään täysin ongelmатonta, että eduskunnan työjärjestyksessä osoitetaan tehtäviä eduskunnan ulkopuolisille toimijoille, kuten oikeuskanslerille.

Toiseksi perustuslakivaliokunnan mietinnössä tarkastellaan ehdotusta asian pöydällepanosta. Eduskunnan työjärjestyksen 57 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että pykälän 3 momentin mukaan ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asiankäsittelyssä kannatehdusta ehdotuksesta tehdyn pöydällepanon jälkeen asia voidaan panna eduskunnan päätök-

Punkt i protokollet PR 168/2022 rd

sellä pöydälle vain kerran ja että toisessa käsittelyssä asia voidaan niin ikään panna kerran pöydälle, jos eduskunta niin päättää. Lisäksi momentissa ehdotetaan toistettavaksi pykälän 1 momentissa mainittu ajallinen rajoitus asian panemisesta pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista. Perustuslakivaliokunta on aikaisemmin todennut, että eduskunnan työjärjestyksen pöydällepanoa koskeva sääntely on osoittautunut tulkinnanvaraiseksi. Valiokunnan mukaan sääntelyn on tällaisessa keskeisessä menettelykysymyksessä oltava selvää. Valiokunta pitää nyt ehdotettua sääntelyä perusteltuna.

Kolmantena seikkana perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota eduskunnan työjärjestyksen 65 §:n 4 momenttiin ehdotettuun säännökseen siitä, että eduskunta voi puhemiesneuvoston ehdotuksesta sallia keskustelun ennen 2 momentissa tarkoitettua pääministerin vaalia. Säännös koskee sellaista erityistä tilannetta, jossa eduskunnassa toimitetaan avoimena äänestyksenä pääministerin vaali. Ehdotuksen perustelujen mukaan ennen pääministerin vaalin toimeenpanoa käydään oletettavasti moninaisia epävirallisia keskusteluja ja neuvotteluja pääministerin valinnasta ja hallituksen muodostamiseen liittyvistä muista kysymyksistä. Näistä asioista voi kuitenkin olla perusteltua keskustella vaalin yhteydessäkin. Perustuslakivaliokunta pitää ehdotettua sääntelyä tarpeellisena myös ottaen huomioon erilaiset käytännön tilanteet hallituksen muodostamisessa.

Perustuslakivaliokunta ei ollut asiassa yksimielinen, vaan valiokunnan mietintöön sisältyy yksi vastalause, josta varmasti kuulemme seuraavassa puheenvuorossa. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin, kiitos. — Nyt varmaan kuulemme siitä vastalauseesta. Edustaja Immonen, olkaa hyvä.

15.09 Olli Immonen ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on tosiaan perustuslakivaliokunnan mietintö koskien puhemiesneuvoston ehdotusta eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta. Ja kuten valiokunnan puheenjohtaja edellä toi esiin, niin merkittävimmät ehdotukset koskevat työjärjestyksen sääntelyä asian pöydällepanosta, valtakirjojen tarkastamisesta, mahdollisuudesta sallia keskustelu pääministerivaalin yhteydessä, eduskunta-aloitteen tekemisestä, äänestystavasta ja edustajantoimen hoitamisen keskeytymisestä.

Eduskunnan työjärjestyksen 57 §:n mukaan valiokunnan mietintö esitellään ensin pöydälle pantavaksi istuntoon, joka pidetään aikaisintaan seuraavana päivänä. Erityisestä syystä eduskunta voi kuitenkin päättää panna asian pöydälle jo samana päivänä pidettävään istuntoon. Ensimmäisessä käsittelyssä sekä 54 ja 55 §:ssä tarkoitettussa käsittelyssä asia pannaan tämän jälkeen kannatetusta ehdotuksesta kerran pöydälle. Muutoin asia pannaan pöydälle, jos eduskunta niin päättää.

Siihen, voidaanko asia panna muutoin pöydälle vain kerran vai onko eduskunnan mahdollista tehdä pöydällepanopäätöksiä rajaton määrä, on liittynyt jonkin verran epäselvyyttä ja tulkinnanvaraisuutta. Mikään kyseisessä lainkohdassa ei kuitenkaan viittaa siihen, että tällaisten eduskunnan päätöstä edellyttävien pöydällepanojen lukumäärä olisi jotenkin rajoitettu.

Nyt sääntelyä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi siten, että mietinnön pakollisen pöydällepanon ja kannatetusta ehdotuksesta toteutetun pöydällepanon jälkeen asia voitaisiin panna ensimmäisessä, ainoassa ja yhden käsittelyn asian käsittelyssä pöydälle vain kerran. Lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä asia voitaisiin niin ikään panna kerran pöydälle, jos

Punkt i protokollet PR 168/2022 rd

eduskunta niin päättää. Lisäksi säädettäisiin, että asia pantaisiin pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan työjärjestyksen esitöiden mukaan pöydälle jättämistä koskevan instituution tarkoitus liittyy siihen, että edustajille turvataan mahdollisuus riittävästi tutustua käsillä olevaan asiaan. Useampia pöytäämisiä voidaan tarvita esimerkiksi kesken asian käsittelyn tapahtuneen olosuhteiden muuttumisen vuoksi. Täysistunnossa noudatettavien toimintatapojen pitääkin olla vaihtelevien tilanteiden tarpeisiin vastaamiseksi riittävän joustavia. Eduskunnan toiminnassa on sitä paitsi kyse poliittisesta toiminnasta, ja näin ollen kysymykseen siitä, käsitelläänkö jokin asia kiireisesti vai hitaammin, liittyy aina myös oikeutettuja poliittisia intressejä. Pöytäämiskertojen määrän rajoittaminen yhdessä sen kanssa, että asia olisi pantava pöydälle johonkin lähinnä seuraavista täysistunnoista, tosiasiallisesti heikentää opposition toimintamahdollisuuksia ottaen huomioon, että ehdotuksen asian pöydällepanosta voi tehdä aina myös hallituspuolueen kansanedustaja.

Arvoisa puhemies! Puhemiesneuvoston ehdotuksessa ehdotetaan muutettavaksi myös eduskunnan työjärjestyksen 2 §:ää niin, että edustajien valtakirjat tarkastaa vastaisuudessa eduskunnan pääsihteeri. Nykyisen sääntelyn mukaan valtakirjat tarkastaa valtioneuvoston oikeuskansleri. Perussuomalaiset katsovat, että tehtävä olisi syytä säilyttää nykyiseen tapaan valtioneuvoston oikeuskanslerilla perinteen vaalimiseksi. Järjestelyllä on oma historiallinen taustansa sen periytyessä aina säätyvaltiopäivien ajalta.

Arvoisa puhemies! Edellä olevien seikkojen perusteella esitän perussuomalaisten vastalauseen mukaisesti, että ”eduskunta hyväksyy muuttamattomana puhemiesneuvoston ehdotukseen PNE 2/2022 vp sisältyvän ehdotuksen eduskunnan päätökseksi eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta” ja että ”eduskunta hyväksyy muutettuna puhemiesneuvoston ehdotukseen PNE 2/2022 vp sisältyvän ehdotuksen eduskunnan päätökseksi eduskunnan työjärjestyksen muuttamisesta”.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja nyt edustaja Puisto.

15.14 Sakari Puisto ps: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä on puhemiesneuvoston ehdotus eduskunnan työjärjestyksen ja eduskunnan vaalisäännön 8 §:n muuttamisesta. Pääosaa ehdotuksista voidaan luonnehtia sisällöltään teknisluontoisiksi tarkistuksiksi, mutta kaksi merkittävää asiaa, joita nostimme esiin vastalauseessa, koskee asian pöydällepanoja ja valtakirjojen tarkastamista, ja keskityn tässä omassa puheenvuorossani nimenomaan tähän valtakirjojen tarkastamiseen liittyviin näkökulmiin.

Valtakirjojen tarkastamisen historialliset juuret ulottuvat aina autonomian ajan alkuun saakka. Porvoon valtiopäivillä vuonna 1809 syntyi Suomen valtio. Eräs näiden valtiopäivien ensimmäisistä tehtävistä oli perustaa oikeuskanslerin virka. 25. päivä maaliskuuta 1809 toreilla ja yleisillä paikoilla julistettiin, että valtakirjat on tarkastettava. Kolmen säädyn, papiston, porvariston ja talonpoikien, edustajien valtakirjat tarkasti juuri valittu oikeuskansleri Adolf Tandefelt.

Toki historian aikana erilaisia käytäntöjä ja epäselvyyksiäkin valtakirjan tarkastamisessa on ollut. Säädöshistorian kannalta asia on myös monisyinen. Vuoden 1928 valtiopäiväjärjestyksessä oli myös 24 §, jonka mukaan ”jos edustajan valtakirjaa ei ole hyväksytty, olkoon eduskunnalla oikeus tutkia, onko hän kuitenkin sen nojalla oleva edustaja valtiopäivillä”. — Pykälä jatkuu vielä.

Punkt i protokollet PR 168/2022 rd

Arvoisa puhemies! Periaatteeltaan tämä perinne on pitkä, ja sitä ei ole mielestäni syytä katkaista, eikä se ole välttämätöntä myöskään oikeudellisesta näkökulmasta. Järjestelyllä on oma historiallinen taustansa, mutta sitä ei nykyisellään voida leimata eduskunnan asemaan sopimattomaksi sillä perusteella, että oikeuskansleri tässä toimisi hallitusvallan edustajana tai ainakin hallitusvallan nimeämänä toimijana. Se, että oikeuskanslerin toimiminen valtakirjojen tarkastajana perustuu vain työjärjestyksen säännökseen, merkitsee samalla sitä, että koko järjestely nykyisellään on seurausta eduskunnan omasta päätöksestä.

Nyt valtakirjojen tarkastamista ollaan siirtämässä eduskunnan ylimmälle virkamiehelle, pääsihteerille, ja tätä voidaan toki tulkita parlamentarismen vahvistamiseksi tai käytännön sujuvuuden lisäämiseksi, mutta valtakirjojen tarkastamisessa on kuitenkin ennen kaikkea kyse seremoniasta. Eduskunta on monessa asiassa ollut ja eduskunnan tulee olla perinteitä vaaliva instituutio, ja soisin perinteen jatkuvan myös valtakirjojen tarkastamisen suhteen — perinteen, joka juontaa juurensa kauaksi Porvoon valtiopäiviin 1809 ja autonomisen Suomen syntyyn.

Monilla kansallisilla parlamenteilla ja muilla instituutioilla, keskiaikaisilla yliopistoilla, muilla, on omia perinteitä, seremoniallisia erikoisuuksia, joilla on oma historiansa. Jos jokin asia sisältää menetelmällistä erikoisuutta tai kummallisuutta, se johtuu siitä, että perinne pohjautuu eri ajasta.

Koska varsinaisia vahvoja syitä tehtävän siirtämiselle ei nähdäkseni ole, olen vahvasti sitä mieltä, että perinteen vuoksi käytäntöä nimenomaan ei pitäisi muuttaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi kannatan edustaja Immosen tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Näin. — Ja edustaja Räsänen.

15.18 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Tässä asiakohdassa käsitellään nyt pääosin näitä valtakirjojen tarkistukseen liittyviä seremonioita, sitten toisaalta — myös mielestäni aivan järkevällä tavalla — näitä etäkokousten mahdollistamisia muun muassa puhemiesneuvoston osalta ja sitten kysymystä pöydällepanosta. Näen kyllä aivan samalla tavalla kuin edustajat Immonen ja Puisto, että tämä valtakirjojen tarkastaminen on kyllä lähinnä seremonia. Se on hyvin muodollinen seremonia, sinänsä arvokas historiallinen perinne. Olen itse seitsemän valtakirjaani tarkistuttanut valtioneuvoston oikeuskanslerilla, ja kyllähän se on hieno hetki vaalikampanjan päätteeksi päästä se valtakirjansa tarkistuttamaan. Tämän valtakirjan tarkastuksen aivan varmasti eduskunnan pääsihteerin pystyisi erinomaisesti hoitamaan, ja hänkin on korkeassa asemassa oleva henkilö, mutta olisin kyllä tässä kallistumassa siihen, että säilyttäisimme näitä arvokkaita seremonioita ja perinteitä, historiallisia perinteitä.

Mutta sitten tällä pöydällepanolla on kyllä enemmän poliittista merkitystä. On tietysti erittäin hyvä, että sääntelyä selkeytetään, koska on ollut hieman epäselvyyttä siitä, kuinka monta kertaa pöydällepanoja voi tehdä, mutta kyllä oma kokemukseni on se — sekä oppositiopuolueen että hallituspuolueen edustajana toimittuani — että pöydällepanoa on mielestäni pääosin käytetty hyvin harkiten, ja olen kyllä hiukan huolestunut siitä, jos näitä pöydällepanoja rajataan niin, että hallituspuolueet voivat ikään kuin taktikoida ja käyttää sen kiintiön pöydällepanoon, niin että oppositio ei pysty sitten käyttämään niitä poliittisia keinoja, joita olisi esimerkiksi ihan yksinkertaisessa toiveessa saada ministeri paikalle vastaamaan kysymyksiin. Lähtökohtaisestihan näissä, varsinkin tilanteessa, jossa keskustellaan hyvin poliittisesti kiistanalaisista asioista, on hyvä, että ministeri on perustelemassa ja vas-

Punkt i protokollet PR 168/2022 rd

taamassa kysymyksiin. Joskus näin ei käy, ja sitten esimerkiksi oppositio voi pyytää pöydällepanoa, jotta saa ministerin saliin hänelle sopivana ajankohtana. Toivon, että tällaiset mahdollisuudet eivät jatkossa jäisi pois eikä opposition toimintamahdollisuuksia rajoitettaisi.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten och avbröt behandlingen av ärendet.